

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih : 9.2.2005
Sayı : 200

10/250 — 9369/28920

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

GAP' ta Şanlıurfa Akçakale ve Harran Ovalarında yaşanan taban suyu seviyesi yükselmesi ve drenaj kanallarının olmaması nedeniyle oluşan tuzlanma ve alkalik sorunların nedenlerini araştırmak ve alınması gereken tedbirleri belirlemek amacıyla, ekte sunulan gerekçeler ışığında Anayasanın 98. ve İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını saygıyla arz ederiz.

Mehmet Vedat MELİK
Şanlıurfa Milletvekili
Ve 44 Milletvekili

1. Mehmet Vedat MELİK-Şanlıurfa
2. Necati UZDİL-Osmaniye
3. Mehmet PARLAKYİĞİT-Kahramanmaraş
4. Hüseyin EKMEKÇİOĞLU-Antalya
5. Ufuk ÖZKAN-Manisa
6. Ahmet YILMAZKAYA-Gaziantep
7. Nuri ÇİLİNGİR-Manisa
8. Erol TINASTEPE-Erzincan
9. Mehmet U.NEŞŞAR-Denizli
10. Ahmet KÜÇÜK-Çanakkale
11. Vezir AKDEMİR-İzmir
12. Naci ASLAN-Ağrı
13. Halil ÜNLÜTEPE-Afyonkarahisar
14. Feridun Fikret BALOĞLU-Antalya
15. Türkan MİÇOOĞULLARI-İzmir
16. Muharrem KILIÇ-Malatya
17. Osman COŞKUNOĞLU-Uşak
18. Bülent BARATALI-İzmir
19. Uğur AKSÖZ-Adana
20. Erdal KARADEMİR-İzmir
21. Orhan ERASLAN-Niğde
22. Kemal SAĞ-Adana
23. İsmail DEĞERLİ-Ankara
24. Mustafa GAZALCI-Denizli
25. Kazım TÜRKMEN-Ordu
26. Ali Kemal KUMKUMOĞLU-İstanbul
27. Mehmet BOZTAŞ-Aydın
28. Mehmet Ziya YERGÖK-Adana
29. Atilla KART-Konya
30. Feridun AYVAZOĞLU-Çorum
31. İzzet ÇETİN-Kocaeli
32. İlyas Sezai ÖNDER-Samsun
33. Mehmet IŞIK-Giresun
34. Ali Rıza GÜLÇİÇEK-İstanbul
35. Zekeriya AKINCI-Ankara
36. Sedat PEKEL-Balıkesir
37. Abdurrezzak ERTEN-İzmir
38. Oya ARASLI-Ankara
39. Birgen KELEŞ-İstanbul
40. Mustafa ÖZYURT-Bursa
41. Osman ÖZCAN-Antalya
42. Yavuz ALTINORAK-Kırklareli
43. Özlem ÇERÇİOĞLU-Aydın
44. Tuncay ERCENK-Antalya
45. Atila EMEK-Antalya

GEREKÇE

GAP projesi: toprak su ve insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik; entegre, sosyo-ekonomik ve sürdürülebilirlik ilkesine dayalı bir bölge kalkınma projesi olduğu gibi uluslar arası ölçekte değerlendirildiğinde bir ülke kalkınma planı olarak ta nitelenebilir. Hiç kuşkusuz Cumhuriyet tarihinin en önemli bölgesel kalkınma planı olan GAP yöre insanına umut kaynağı olmuştur.

GAP Mastır Planı'nın 1990-2005 dönemi sonu itibari ile belirlediği hedef büyüklüklere ulaşabilmek için yapılması öngörülen kamu yatırımlarının finansman ihtiyacı 2004 fiyatları ile toplam 31 katrilyon 902 trilyon 54 milyar TL. GAP kapsamında 2003 sonuna kadar, tahmini olarak 16 katrilyon 612 trilyon 374 milyar TL harcama yapılmıştır. Projenin nakdi gerçekleşme düzeyi %52.1 seviyesine ulaşmıştır. Böylesine büyük ölçekli bir proje hayata geçirilirken hedeflerde sapma olmaması projenin verimliliği açısından son derece önemlidir. Projenin temel amaçlarından biride sulanabilir tarım arazisi miktarını artırmaktır. Bu amaçla 1995 yılında sulamaya açılan, proje kapsamındaki Harran Ovası sulamaları için, bugüne kadar 225.258.465 ABD Doları harcanmıştır. Urfa ve Mardin ovalarına su taşıyan ve taşıyacak olan Urfa Tünelleri içinde 2004 birim fiyatları ile 386.152.433 ABD Doları harcama yapılmıştır. Harran Ovasındaki sulama tesislerinin tamamlanmasıyla yaklaşık 150.000 ha alan sulu tarıma geçecektir. Sulamaya açılan alanlarda verim artışını temin etmek, katma değeri yüksek bitkilere geçişi sağlamak ve tuzlanmanın nedenlerinden biri olan yanlış sulamayı önlemek amacıyla çiftçi eğitiminin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Harran ovasında sulama 1950'lerin tekniği ile yapılmaktadır. Oluşumlarını ve verimlilik potansiyellerini binlerce yıl içerisinde tamamlayan topraklar, doğru kullanılmaması durumunda çok kısa bir süre içerisinde özelliklerini yitirmektedir. Tuzluluk, drenaj ve erozyon gibi oluşumlar, toprak özelliklerini bozmakta ve bitkisel üretimde ciddi verim kayıplarına neden olmaktadır.

GAP ile bölgede sosyal ve ekonomik dengelerin yeniden kurulması, yöre insanının refah ve gelir düzeyinin yükseltilmesi hedeflenmiştir. Son dönemlerde hükümetlerin projeye karşı ilgisizliği ve boşa gerçekleştirilen bir yatırım olarak algılamalarından ötürü gerekli ödenekler ya çıkarılmamış yada yeterli oranlarda pay ayrılmamıştır. Uzun yıllar enflasyona sebep olan bir proje gibi algılanmakla beraber, ekonomiyi olumlu yönde destekleyen, son derece büyük katma değer sağlayan, bölgede sanayileşmeyi tetikleyen bir yapısı vardır. 1990 ve 2000 yılları arasında devletin yatırıma ayırmış olduğu kaynaktan, maksimum %8,5, minimum %5 civarında bir pay ayrılmıştır. Buna rağmen mevcut gerçekleşme bile ekonomik göstergelerde ciddi bir iyileşmenin gerçekleştiğini göstermektedir. Harran Ovası, 1994 yılı baz alındığında 151 bin 700 ha alanın yaratmış olduğu toplam tarımsal katma değer 18 milyon dolar iken sulama sonrası, 2000 yılında 111 bin 600 ha alanın yarattığı tarımsal katma değer 172 milyon dolara çıkmıştır. Başlı başına bu veri bile ulusal ekonomimiz anlamında GAP projesinin ne kadar doğru bir yatırım olduğunu göstermektedir. GSYİH 1987-2001 yılları değerlendirildiğinde Türkiye genelindeki yıllık ortalama artış hızı %2.8 iken GAP'ta %3.2 olarak gerçekleşmiştir. Harran Ovası değerlendirildiğinde son on yıl içinde %40 olan topraksız çiftçi oranı %25'e düşmüştür. Sulamadan önce, kişi başına katma değer Harran Ovasında 596 dolar, 600 doların altında iken sulamayla birlikte bu rakam 1995'de 1600, 1700 dolar civarına çıkmıştır. GAP projesi salt bir sulama amaçlı olmayıp toplam 22 baraj planlanmıştır bunun 19'u HES'tir. 13 baraj tamamlanmıştır. Sadece enerji ve tarımsal katma değerinin yıllık 4 milyar dolar civarında bir katkı yapması hedeflenmiştir. 2000 yılı verilerine göre kişi başına

gelirde %209'luk bir artış gerçekleşmiştir. GAP'ın tamamlanması ile yaklaşık 3 milyon 800 bin yurttaşımıza istihdam olanağı doğacaktır.

Bütün bu gelişmelere rağmen sulu tarımla birlikte Harran Ovasında Ciddi boyutlarda taban suyu problemi ortaya çıkmıştır. Bu gün yaklaşık 50.000 ha tarım arazisi yüksek taban sularının etkisi altındadır. Tuzlu ve alkali toprakların oluşumunda iklimin rolü olduğu kadar, toprak özellikleri, topografik yapı ve bitki çeşitleri dikkate alınmadan yapılacak bilinçsiz sulamada, drenaj kanalları açılmadığından taban suyu seviyesi yükselmesinde ve toprakların çoraklaşmasında etkilidir. Bu nedenle ivedilikle bölgede taban suyu seviyesini düşürücü çalışmalar başlatılmalıdır. Yükselen sular çok sayıda köy ve yerleşim biriminde zemin çökmelerine neden olmuş pek çok ev yıkılmış yada yıkılma tehlikesi altındadır. Kısas Beldesinde ilköğretim okulu sular altında kalmıştır. Önlem alınmaz ise, ovada meydana gelen tuzluluk ve alkalilik problemleri artarak sürecektir ve toprak verimliliğinin giderek azalmasına hatta toprakların tarımsal amaçlarla kullanılmasını olanaksız hale getirecektir. Şanlıurfa'da tarım iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı DPT 2000 verilerine göre %72.80, sanayide oran %3.47 olarak gerçekleşmiştir.

Gerekli tedbirleri almaz isek ülkemizin kıt kaynaklarını kullanarak hayata geçirmeye çalıştığımız GAP projesi, bölgeye hayat vermesi gerekirken açlığı ve sefaleti kaçınılmaz kılacaktır.

Bütün bu sorunların sağlıklı olarak tespit ve çözümü Bir Meclis Araştırması açılmasıyla mümkün olabileceğinden gereğini saygılarımızla arz ederiz.